

รูปแบบคำประพันธ์และ การเล่นเสียง เล่นคำ

คำประพันธ์

คือถ้อยคำที่ได้ร้อยกรอง หรือเรียบเรียงขึ้น โดยมีข้อบังคับ จำกัดคำ และวรรคตอน ให้รับสัมผัสกัน ไพเราะ ตามกฎเกณฑ์ ที่ได้วางไว้ในฉันทลักษณ์ คำประพันธ์ จำแนกออกเป็น ๗ ชนิด คือ โคลง ร่าย ลิลิต กลอน กาพย์ ฉันท์ กล คำประพันธ์ที่ดี จะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๓ ประการ คือ

๑. มีข้อความดี
๒. มีสัมผัสดี
๓. แต่งถูกต้องตาม 'ลักษณะบังคับ'

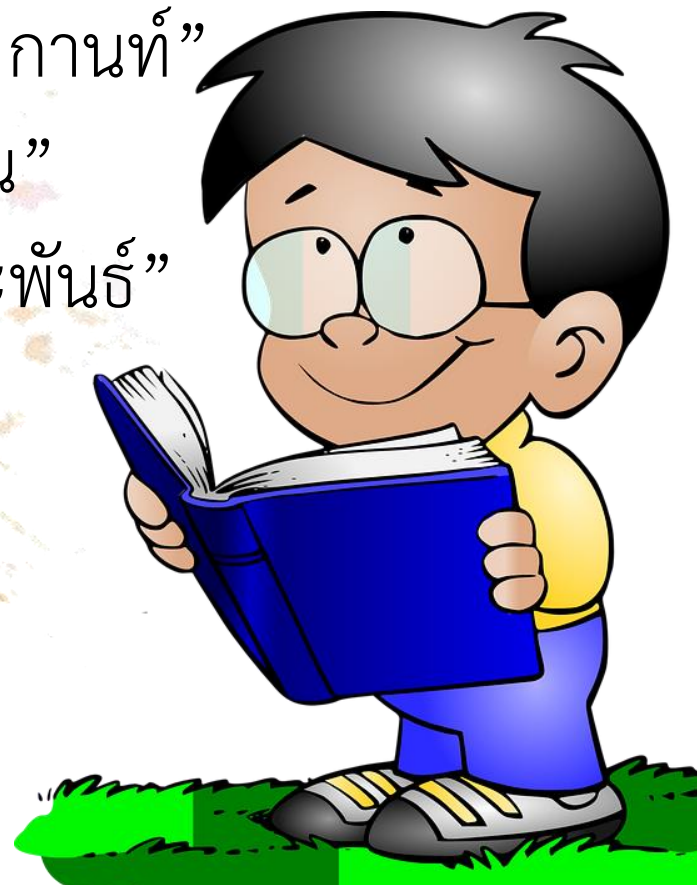
คำประพันธ์

คำประพันธ์ไทยนี้ สำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ใช้เรียกวรรณกรรมประเภทที่มีลักษณะบังคับในการ แต่ง หรือมีการกำหนดคณะว่า “ร้อยกรอง” ควบคู่กันกับคำว่า “ร้อยแก้ว” อันเป็นความเรียง

คำประพันธ์

คำประพันธ์ที่เรียกว่า ร้อยกรองในปัจจุบัน โบราณเรียกกันหลาย
อย่าง เช่น เรียกว่า “กลอน” ในลิลิตพระลอ เรียกว่า “กาพย์”
ในกาพย์มหาชาติเรียกว่า “ฉันท” ในลิลิตยวนพ่ายเรียกว่า “กานท์”
ในทวาทศมาส และเรียกอีกหลายอย่างเป็นต้นว่า “บทกลอน”
“กาพย์กลอน” “บทกวี” “กวีนิพนธ์” “กวีวัจนะ” “บทประพันธ์”
และ “คำประพันธ์”

ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์

ฉันทลักษณ์ แปลว่า ตำราว่าด้วยคำประพันธ์ หมายถึงระเบียบ
และข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้ในการแต่งคำประพันธ์ชนิดต่างๆ

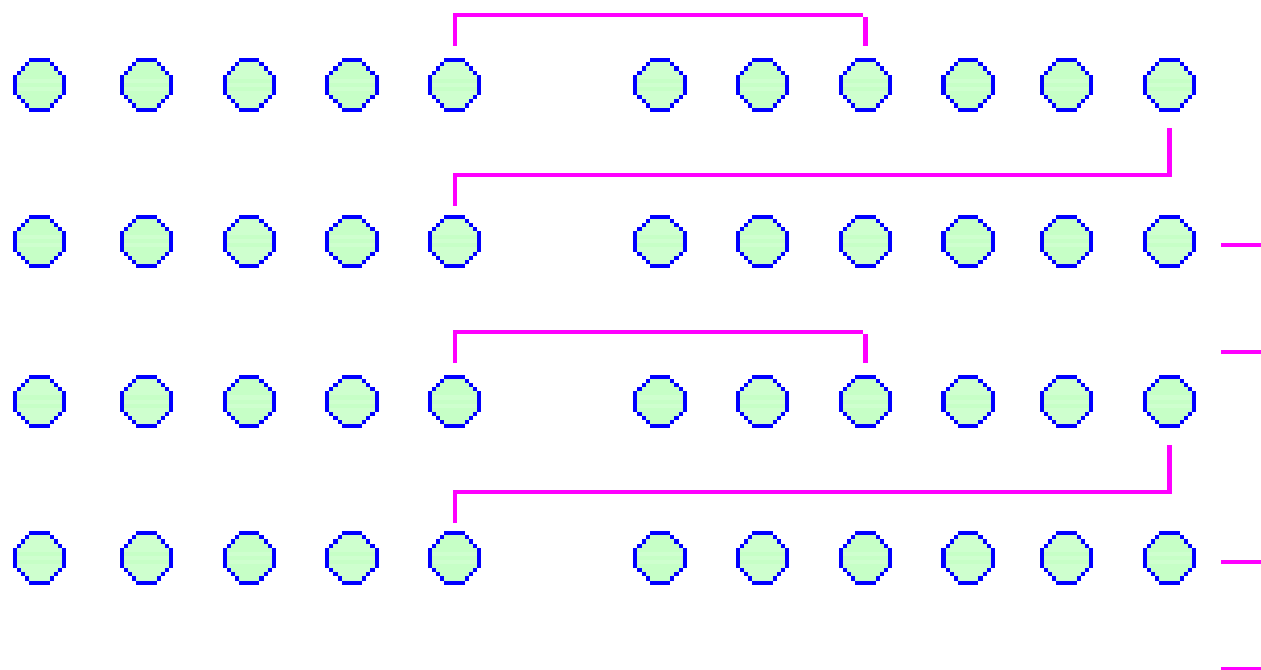
ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์

รูปแบบของคำประพันธ์ไทย หรือชนิดของคำประพันธ์ ได้แก่ ถ้อยคำที่นำมาเรียบเรียงกันโดยมีกำหนดเอาไว้เป็นแบบแผน จำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ได้ ๕ ประเภทได้แก่

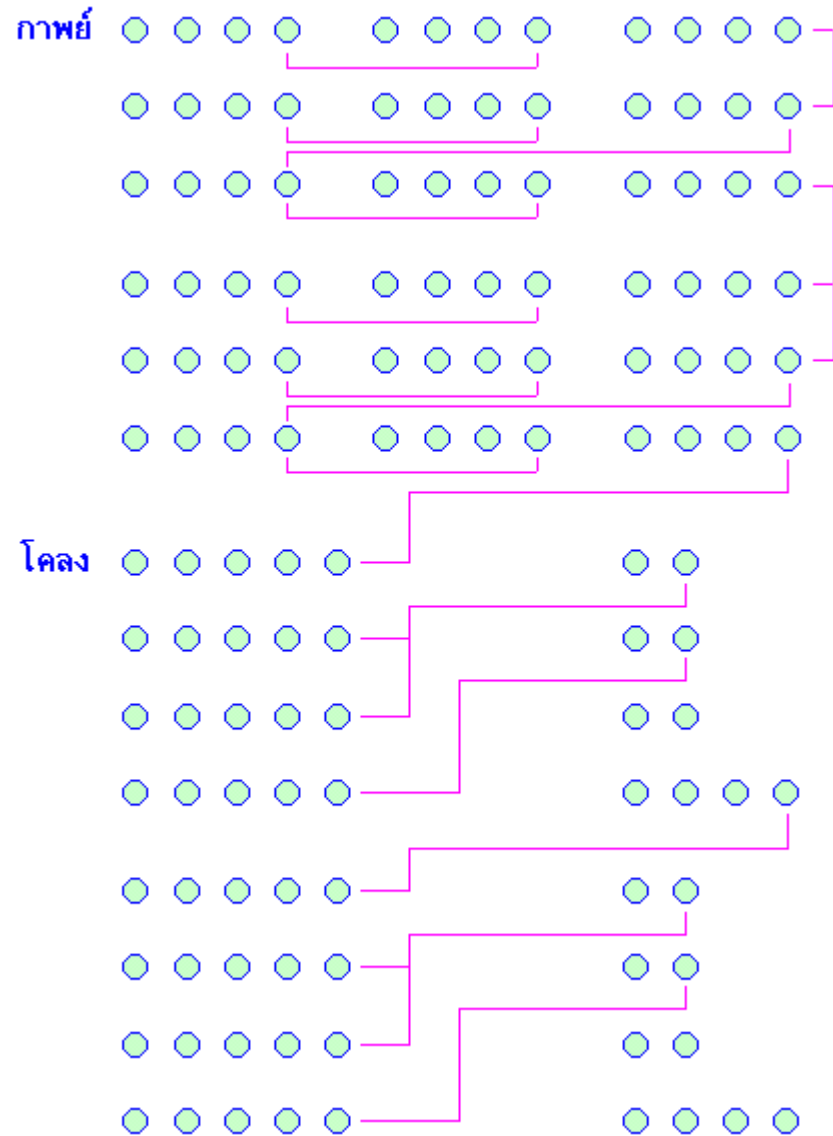
๑. กลอน
๒. โคลง
๓. ร่าย
๔. กาพย์
๕. ฉันท์

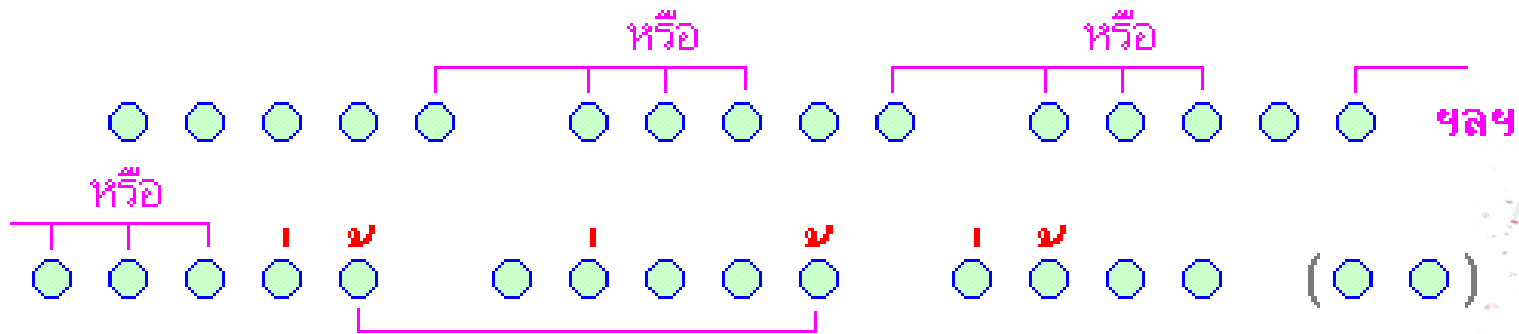
ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์กลอน

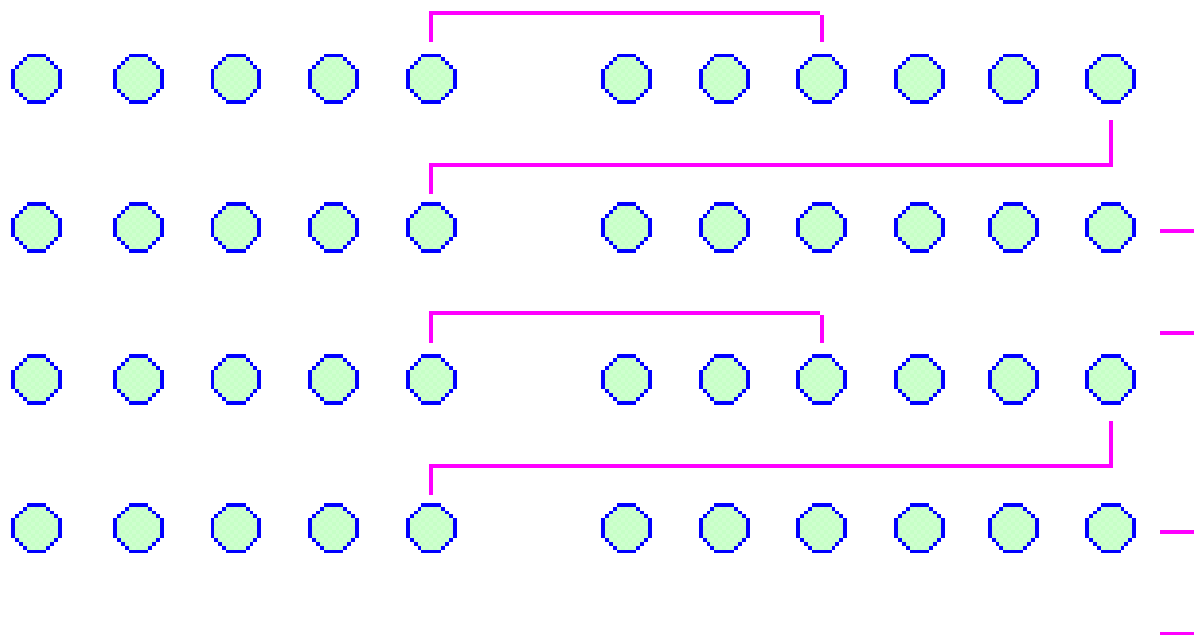
ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์โคลง

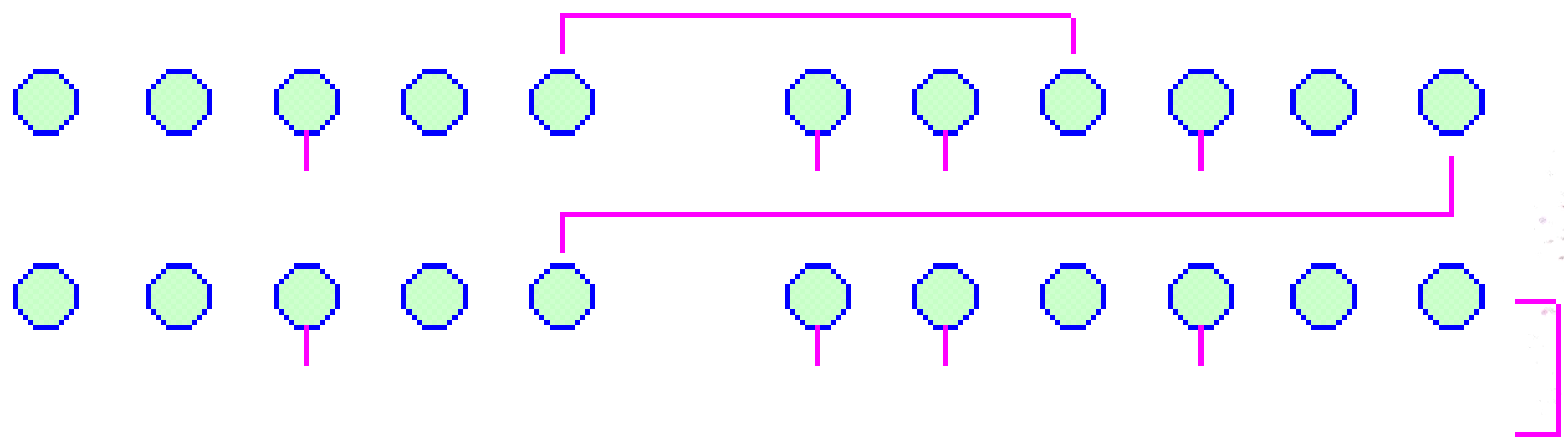
ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ราย

ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์กาพย์

ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ฉันท

การเล่นคำ

การเล่นคำ คือการสรรคำมาใช้ในคำประพันธ์ โดยพลิกแพลง
ให้เกิดความหมายพิเศษแปลกไปจากที่ใช้กันอยู่ เพื่ออวดฝีมือของกวี
การเล่นคำมี ๓ ชนิดคือ การเล่นคำพ้อง การเล่นคำซ้ำ และการเล่น
คำเชิงถาม

การเล่นคำ

การเล่นคำพ้อง

คือการนำคำพ้องมาใช้คู่กันให้เกิดความหมายที่สัมพันธ์กัน เช่น
“นางนวลจับนางนวลนอน เหมือนพี่แนบนวลสมรจินตะหรา
จากพราภักจับจากจำนรรจา เหมือนจากนางสะการะวาตี”

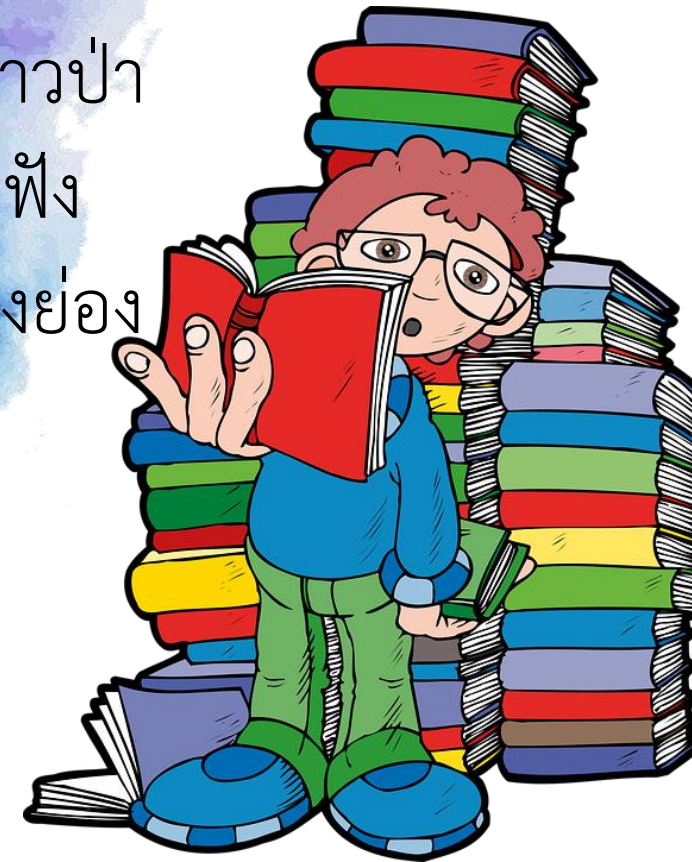

การเล่นคำ

การเล่นคำซ้ำ

คือการนำคำคำเดียวกันมาใช้ซ้ำๆ กัน ในที่ใดที่ใดๆ กัน เพื่อย้ำ
ความหมายให้หนักแน่นมากขึ้น เช่น

“แต่แม่เที่ยวเซซังเสาะแสวงทุกแห่งห้องหิมเวศทั่วประเทศทุกราวป่า
สุดสายนัยนาที่แม่จะตามไปเล็งแล สุดโสดแล้วที่แม่จะจับทราบฟัง
สำเนียง สุดสุรเสียงที่แม่จะรำเรียกพิไรร้อง สุดผีเท่าที่แม่จะเยื้องย่อง
ยกย่างลงเหยียบดิน ก็สุดสิ้นสุดปัญญาสุดหาสุดค้นเห็นสุดคิด”

การเล่นคำ

การเล่นคำเชิงถาม

คือการเรียงร้อยถ้อยคำให้เป็นประโยคเชิงถาม แต่เจตนาที่แท้จริงไม่ได้ถาม ไม่ต้องการคำตอบ แต่มีไว้เพื่อบรรยายให้ข้อความมีน้ำหนัก ดึงดูดความสนใจ ชวนให้ผู้อ่านติดตาม เรียกอีกอย่างว่าเป็นการใช้คำถามเชิงวรรณศิลป์ เช่น

“ยังมีได้ทดแทนสนองคุณ
หรือมาละลูกไว้ให้อาวรณ์

ซึ่งการุญรักพร่ำสั่งสอน
หนีไปอมรเมืองฟ้า”

การเล่นเสียง

คือการเลือกสรรคำสัมผัสมาใช้ในคำประพันธ์ มีทั้งเสียงสัมผัสพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ให้พิเศษกว่าปกติ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำนองที่ไพเราะเมื่ออ่านออกเสียง และเพื่ออวดฝีมือของกวี การเล่นเสียงมีอยู่ด้วยกัน ๓ ชนิด

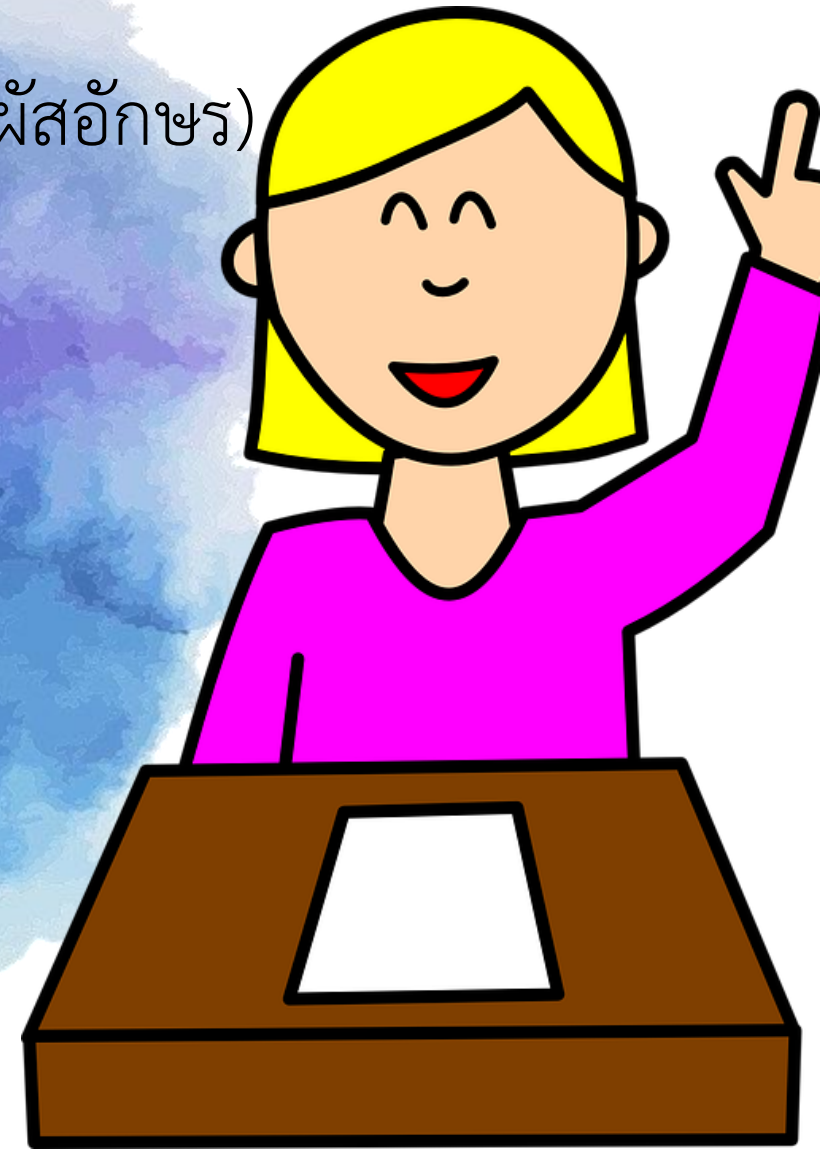
การเล่นเสียง

การเล่นเสียงพยัญชนะ

การเล่นเสียงพยัญชนะ คือการใช้สัมผัสพยัญชนะ (หรือสัมผัสอักษร)

หลายพยางค์ติดกัน เพื่อความไพเราะ เช่น

“ไฟช่ออ้อเอียดเบียดออกด ลมลอดไล่เลียเร็วไฟ
ออกแอดแอดออกดยอดไกว แพ้ใบไล่น้ำลำคลอง”

การเล่นเสียง

การเล่นเสียงสระ

คือ การใช้สัมผัสสระหลายพยางค์ติด ๆ กัน แบ่งได้ ๒ ประเภทคือ
สัมผัสนอกและสัมผัสใน

การเล่นเสียง

การเล่นสัมผัสสนอกนั้นเป็นไปตามข้อบังคับของฉันทลักษณ์อยู่แล้ว

เช่น

“งาหนึ่งเจ็ดโบกขรณี สรหนึ่งย่อมนมี
เจ็ดกออุบลบันดาล”

การเล่นเสียง

สัมผัสใน เป็นการเล่นคำที่เป็นลีลา เป็นส่วนที่ทำให้เกิดเสียงพิเศษที่ไพเราะ และสะเทือนอารมณ์ ซึ่งเป็นส่วนที่กวีใช้อวดฝีมือตนเอง เช่น
“จะคลอदบุตรสุดปดให้รวดร้าว ตึงหัวหนาวเหน็ดเหนื่อยเมื่อยต้นขา
แสนห้องห้อยพรอยพรายพรางสายตา จะเรียกหาขุนช้างให้หมางใจ”

การเล่นเสียง

การเล่นเสียงวรรณยุกต์

คือการใช้คำไ่ระดับเสียงตามการผันวรรณยุกต์ไทย ๒ หรือ ๓ ระดับติดกัน เป็นชุด ๆ เป็นการเล่นเสียงแบบที่ทำได้ยากที่สุด เพราะนอกจากจะเล่นเสียงแล้วยังต้องคำนึงถึงความหมาย ไม่ให้ผิดเพี้ยนอีกด้วย เช่น

“จิบจับเงาเงาเงา รังมา
จอกจาบจั่นจรรจา จ่าจ่า
เค้าค้อยค้อยคอยหา เห็นโทษ
ซอนซอนซอนสรวีหน้า นิ่งเร้าเอาขวัญ”

